

ย้อนรอยความขัดแย้งรัสเซียและยูเครน...ผลกระทบต่อรัสเซียกับโอกาสส่งออกของไทย

ปัญหาการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ทางภาคตะวันออกของยูเครนที่ยืดเยื้อมากกว่า 6 เดือน ยังไม่มีแนวโน้มคลี่คลายแต่กลับทวีความรุนแรงขึ้น โดยรัฐบาลรัสเซียและรัฐบาลยูเครนได้ออกมาตอบโต้กันอย่างดุเดือดทั้งการส่งกองทัพหลักต่อสู้บริเวณชายแดน และการห้ามทำธุรกรรมการค้าบางประเภทระหว่างกัน จนลุกลามสู่ประเด็นความขัดแย้งระหว่างประเทศกับมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างสหรัฐฯ สหภาพยุโรป (European Union : EU) และญี่ปุ่น เนื่องจากรัสเซียให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่กับกลุ่มกบฏฝักใฝ่รัสเซียที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนทางภาคตะวันออกของยูเครน ส่งผลให้สหรัฐฯ EU และญี่ปุ่น ไม่พอใจเป็นอย่างมาก จึงดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อรัสเซียเป็นวงกว้างทั้งด้านพลังงาน การทหาร และการเงิน รวมถึงห้ามบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรัฐบาลรัสเซียเดินทางเข้าประเทศ ทั้งนี้ การเผชิญหน้าระหว่างรัสเซียและชาติตะวันตกครั้งนี้ นับว่ารุนแรงที่สุดตั้งแต่เกิดสงครามเย็นในช่วงระหว่างปี 2490-2534 และอาจเป็นชนวนนำไปสู่ปัญหาเศรษฐกิจโลกครั้งใหม่ได้

ประเด็นความขัดแย้งรัสเซีย-ยูเครน

ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครนมีต้นตอมาตั้งแต่สมัยที่ยูเครนเคยเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย ทำให้ประชากรในยูเครนมีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม โดยประชากรในฝั่งตะวันออกและทางตอนใต้ ใช้ภาษารัสเซียเป็นภาษาราชการ และมีรายได้หลักมาจากภาคอุตสาหกรรม ส่วนฝั่งตะวันตกใช้ภาษายูเครนและมีรายได้มาจากภาคเกษตรกรรม ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ขณะที่รัฐบาลยูเครนก็แบ่งเป็นสองฝ่ายระหว่างกลุ่มฝักใฝ่ EU และกลุ่มฝักใฝ่รัสเซีย ทำให้การดำเนินนโยบายต่างๆ ไม่ราบรื่นและมีความไม่ลงรอยกันเสมอมา จนกระทั่งเมื่อปลายปี 2556 ได้เกิดความขัดแย้งรุนแรง โดยกลุ่มฝักใฝ่รัสเซียในยูเครนก่อเหตุประท้วงอย่างหนักเป็นเวลานานหลายเดือน ส่งผลให้ผู้ใช้ชีวิตจำนวนมาก จนยูเครนยอมให้เขตการปกครองตนเอง Crimea ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย เหตุการณ์ดังกล่าวกลายเป็นต้นแบบของการแบ่งแยกดินแดนทางตะวันออกของยูเครนในเวลาต่อมา และเป็นที่มาของเหตุรุนแรงในเมือง Luhansk และเมือง Donetsk ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนออกจากยูเครนเช่นกัน ขณะที่รัสเซียซึ่งถูกมองว่ามีส่วนในการสนับสนุนกลุ่มกบฏฝักใฝ่รัสเซีย กำลังเผชิญกับความสัมพันธ์ที่ย่ำแย่มากขึ้นกับชาติตะวันตก โดยถูกคว่ำบาตรจากทั้งสหรัฐฯ EU และญี่ปุ่น

ประเทศมหาอำนาจดำเนินมาตรการคว่ำบาตรรัสเซียรุนแรงขึ้น

สถานการณ์ความขัดแย้งที่เลวร้ายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหลังจากเครื่องบินของสายการบินมาเลเซียถูกยิงตกในน่านฟ้ายูเครน และกลุ่มกบฏฝักใฝ่รัสเซีย ซึ่งได้รับการสนับสนุนเทคโนโลยีด้านอาวุธจากรัสเซีย ถูกต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศมหาอำนาจดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อรัสเซียรุนแรงขึ้น ซึ่งครอบคลุมภาคเศรษฐกิจสำคัญของรัสเซีย โดยเฉพาะพลังงาน การเงิน และการทหาร ที่สำคัญ ดังนี้

สหรัฐฯ : ระงับการส่งออกสินค้า บริการ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการผลิตและสำรวจแหล่งพลังงานบริเวณนอกชายฝั่งอาร์กติกและในชั้นหินให้กับบริษัทพลังงานรายใหญ่ 5 บริษัทของรัสเซีย คือ Gazprom, Gazprom Neft, Lukoil, Surgutneftegas และ Rosneft และจำกัดการเข้าถึงตลาดตราสารหนี้และตราสารทุนในสหรัฐฯ ของธนาคารขนาดใหญ่ของรัสเซีย รวมถึง "Sberbank" ซึ่งเป็นธนาคารขนาดใหญ่ที่สุดของรัสเซีย (มีสินทรัพย์ 1 ใน 4 ของระบบธนาคารรัสเซีย) และ Rostec บริษัทด้านเทคโนโลยีการทหารของรัฐบาล อีกทั้งยังระงับความร่วมมือด้านเทคโนโลยีพลังงานระหว่างบริษัทน้ำมันของรัสเซียกับบริษัทผู้ให้บริการด้านเทคโนโลยีพลังงานของสหรัฐฯ อาทิ ExxonMobil นอกจากนี้ ยังดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อเจ้าหน้าที่รัสเซีย ครอบคลุมผู้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับวิกฤตยูเครน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในนโยบายต่างๆ ของประธานาธิบดี Vladimir Putin โดยอายัดทรัพย์สินและห้ามเดินทางเข้าประเทศ

EU : ไม่อนุญาตให้รัฐวิสาหกิจพลังงานหลายแห่งของรัสเซียระดมเงินทุนหรือกู้ยืมในตลาดการเงินยุโรป ซึ่งจะสร้างความเสียหาย โดยเฉพาะต่อ Rosneft ซึ่งเป็นบริษัทพลังงานขนาดใหญ่ของรัสเซียที่บริหารงานโดยพันธมิตรใกล้ชิดของประธานาธิบดี Putin ของรัสเซีย นอกจากนี้ ยังดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อเจ้าหน้าที่รัสเซียเช่นเดียวกับสหรัฐฯ

ญี่ปุ่น : ระงับการส่งออกอาวุธและยุทโธปกรณ์ทางทหารไปรัสเซีย และจำกัดการสนับสนุนเทคโนโลยีด้านอาวุธ รวมถึงห้ามธนาคารรัสเซีย 5 แห่ง ระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์ในญี่ปุ่น นอกจากนี้ ยังดำเนินมาตรการคว่ำบาตรต่อเจ้าหน้าที่รัสเซียเช่นเดียวกับสหรัฐฯ

รัสเซียดำเนินมาตรการตอบโต้ชาติตะวันตก...และเตรียมหาทางออกเพื่อลดผลกระทบในประเทศ

ภายหลังถูกมาตรการคว่ำบาตรจากชาติตะวันตก รัสเซียก็มีมาตรการตอบโต้ อาทิ การเพิกถอนสิทธิการบินผ่านน่านฟ้ารัสเซียของสายการบินยุโรป และการระงับการนำเข้าสินค้าเกษตร อาหาร และวัตถุดิบ อาทิ เนื้อสัตว์ นม ผลไม้ ผัก รวมถึงสินค้าอุปโภคบริโภครถยนต์มือสอง และเครื่องนุ่งห่ม เป็นเวลา 1 ปี จากบรรดาประเทศที่คว่ำบาตรรัสเซีย อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าการระงับการนำเข้าสินค้าเกษตรครั้งนี้ จะส่งผลกระทบต่อ EU ไม่มากนักในภาพรวม เนื่องจากสินค้าเกษตรที่ส่งออกไปรัสเซียมีสัดส่วนเพียง 1-3% ของปริมาณการผลิตทั้งหมดใน EU แต่ในทางตรงกันข้ามรัสเซียอาจได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่า เนื่องจากการผลิตในประเทศมีน้อยกว่าความต้องการบริโภค จึงต้องพึ่งพาการนำเข้าจำนวนมาก อาทิ รัสเซียนำเข้าเนื้อปลา เนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์นมสูงถึง 43 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2556 คิดเป็นสัดส่วนราว 35% ของการบริโภคทั้งหมดในประเทศ ส่วนใหญ่นำเข้าจาก EU และบางส่วนนำเข้าจากสหรัฐฯ แคนาดา เป็นต้น ดังนั้น เมื่อรัสเซียระงับการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจากชาติตะวันตก ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนอาหารและราคาสินค้าเกษตรหลายรายการปรับสูงขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคชาวรัสเซีย แม้ว่ารัสเซียได้หันมาสนับสนุนให้ภาคเอกชนในประเทศผลิตสินค้าอาหารทดแทน แต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่ทันเวลาที่จะลดผลกระทบในทันที รัสเซียจึงต้องมองหาแหล่งความมั่นคงด้านอาหารแห่งใหม่ ซึ่งสินค้าที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก มีดังนี้

ผักและผลไม้ จีนมีศักยภาพในการผลิตผักและผลไม้หลายชนิดที่รัสเซียต้องการ อาทิ แอปเปิ้ล หัวหอม แครอท ผักกาดขาว พริก และพริกหวาน จึงมีโอกาสสูงที่จีนจะหันมาส่งผักและผลไม้ป้อนรัสเซียทดแทนปริมาณการนำเข้าส่วนที่ขาดหายไป นอกจากนี้ ประเทศอื่นๆ ที่รัสเซียกำลังเจรจาเพื่อนำเข้าผักและผลไม้เพิ่มขึ้น ได้แก่ อาร์เจนตินา (ลูกแพร์) อียิปต์ (หัวหอม) ตุรกี (มะเขือเทศและผลไม้ตระกูลส้ม) ชิลี (ลูกแพร์ แอปเปิ้ล และพีช) แต่ผักและผลไม้บางชนิดที่ EU ครองส่วนแบ่งตลาดมากในรัสเซีย อาทิ เห็ด กะหล่ำปลี และบล็อกโคลี อาจยังต้องใช้เวลาในการหาแหล่งนำเข้าใหม่ทดแทนปริมาณการนำเข้าที่ขาดหายไป

ผลิตภัณฑ์นม EU เป็นแหล่งนำเข้าเนยแข็งที่สำคัญและมีส่วนแบ่งตลาดในรัสเซียสูงถึง 29% ของการบริโภคเนยแข็งทั้งหมดในรัสเซีย ดังนั้น เมื่อมีการระงับการนำเข้าสินค้าดังกล่าวจาก EU คาดว่ารัสเซียอาจหันไปนำเข้าเนยแข็งจากสวีเดนแลนด์แทน แต่สวีเดนแลนด์เป็นประเทศเล็ก จึงมีขีดจำกัดในการผลิตและไม่สามารถเพิ่มผลผลิตทดแทนความต้องการนำเข้าของรัสเซียได้ทั้งหมด ส่วนนมผงขาดมันเนยที่ EU มีส่วนแบ่งตลาดในรัสเซียราว 12% รัสเซียอาจนำเข้าจากประเทศในลาตินอเมริกา นิวซีแลนด์ และอินเดียแทน

เนื้อสัตว์ ลาตินอเมริกาเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพมากที่สุดในการขยายการส่งออกเนื้อสัตว์ไปรัสเซีย โดยเฉพาะบราซิล เนื่องจากเมื่อเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา บราซิลมีโรงงานผลิตเนื้อสัตว์ใหม่อีก 90 โรง ที่ได้รับอนุญาตให้ส่งออกเนื้อวัว เนื้อไก่ และเนื้อสุกร ไปรัสเซียได้ ทำให้จำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 130 โรง จึงมีความเป็นไปได้สูงที่ในปีหน้าบราซิลอาจได้รับโควตาส่งออกไปรัสเซียเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ รัสเซียยังต้องการให้อาร์เจนตินาส่งออกเนื้อวัวและสัตว์ปีกไปรัสเซียเพิ่มขึ้น รวมทั้งให้ชิลีส่งออกเนื้อสุกรและสัตว์ปีกไปรัสเซียเพิ่มขึ้นด้วย

สัตว์น้ำ นอร์เวย์เป็นแหล่งนำเข้าสินค้าสัตว์น้ำ ได้แก่ ปลาแซลมอน ที่สำคัญที่สุดของรัสเซีย และมีส่วนแบ่งตลาดราว 40% ส่วนสหรัฐฯ ส่งออกปลาค็อดและเนื้อปลาแช่แข็งไปรัสเซีย ขณะที่ EU เน้นส่งออกปลาแมคเคอเรล ชาร์ดีน แซลมอนและปลาอื่นๆ การระงับการนำเข้าสัตว์น้ำจากชาติตะวันตก ซึ่งครอบคลุมถึงปลา หอย และกุ้งแบบมีชีวิต สด แช่เย็น แช่แข็ง หมักเกลือ ในน้ำเกลือและรมควัน ทำให้รัสเซียอาจต้องหันไปพึ่งพาการนำเข้าปลาเนื้อขาวจากเวียดนาม ขณะที่หันไปนำเข้าปลาแซลมอนจากชิลีแทน

โอกาสการส่งออกของไทยไปรัสเซีย

แม้ว่าการค้าไทยกับรัสเซียมีมูลค่าไม่ถึง 1 % ขณะเดียวกันสินค้าที่ไทยส่งไปตลาดรัสเซียส่วนใหญ่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้ตรงเหมือนเช่นสินค้าที่รัสเซียนำเข้าจากคู่ค้าหลักอย่าง EU และสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม หากสถานการณ์ความขัดแย้งยืดเยื้อและส่งผลให้การดำเนินมาตรการคว่ำบาตรและการตอบโต้ระหว่างกันรุนแรงและกินเวลานานยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการระงับการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารที่จำเป็นบางรายการของรัสเซีย ก็อาจเป็นโอกาสของไทยในการเปิดตลาดสินค้าหมวดดังกล่าว โดยคาดว่ารัสเซียจะมีการนำเข้าสินค้าจากไทยเพิ่มขึ้น แม้ต้องเผชิญการแข่งขันจากบราซิล ซึ่งเป็นคู่แข่งรายสำคัญที่จะได้รับอานิสงส์จากการที่รัสเซียระงับการนำเข้าสินค้าจาก EU และสหรัฐฯ ในช่วงที่ผ่านมาบราซิลถือว่าได้เปรียบไทย เพราะรัสเซียมีการนำเข้าไก่จากบราซิลราว 5 หมื่นตันต่อปี ทำให้ทราบช่องทางการค้าดีกว่า นอกจากนี้ ผู้ส่งออกไทยยังเผชิญข้อจำกัดจากจำนวนโรงงานที่ได้รับการรับรองโรงงานไก่แปรรูปที่ปัจจุบันมีเพียงราว 20 โรง ขณะที่การส่งออกหมูกระป๋องและเนื้อปลาแช่แข็งอื่นๆ ไปรัสเซียมีแนวโน้มดีขึ้นเนื่องจากผู้บริโภคอาจหันมาบริโภคสินค้าดังกล่าวทดแทนการนำเข้าปลาทะเลจากประเทศในเขตหนาว ในเบื้องต้นคาดว่า ไทยและรัสเซียจะเจรจาในรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทสินค้าและราคา โดยสินค้าที่คาดว่ารัสเซียต้องการนำเข้าจากไทย ได้แก่ เบ็ดทั้งตัว ออกเบ็ด ขาเบ็ด ไก่สด อาหารทะเล เช่น กุ้งแช่แข็ง ผักและผลไม้แช่เย็นแช่แข็ง และถั่วต่างๆ

Disclaimer : ข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจเท่านั้น โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลนำข้อมูลนี้ไปใช้ไม่ว่าโดยทางใด